

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 1

Матеріали

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Модернізація України: проблеми та технології успішності
(питання економіки, права, соціології, освіти і культури)”
м. Київ, МАУП, 12 листопада 2015 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2015

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 8 від 30.09.15)*

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
М. Ф. Головатий (заступник голови), д-р політ. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
О. В. Баєва, д-р біол. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
В. Б. Захожай, д-р екон. наук, проф.;
В. І. Литвиненко, канд. юрид. наук., доц.;
В. В. Рябцев, канд. техн. наук; доц.;
Д. Г. Юник, д-р пед. наук, проф.

Матеріали подано в авторській редакції.

Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП
“Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

С76 Вип. 1: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Модернізація України:
проблеми та технології успішності (питання економіки, права, соціології,
освіти і культури)”, 12 листопада 2015 р. / редкол.: А. М. Подоляка (голо-
ва) [та ін.]. — 2015. — 486 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних
конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модерніза-
ції України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто
цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модер-
нізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

Опанасюк В. В. Роль стандартизації та сертифікації в забезпеченні якості туристичних послуг	226
Пальм Н. Д. Диалог культур в епоху глобалізації	233
Піньковська Г. В. Інноваційно-інвестиційна привабливість сфери культури.....	237
Табаков В. З. Інтеграція вищої ІТ-освіти України в світовий ІТ-освітній простір	241
Тімашова В. М. Громадянське суспільство – джерело формування політичної еліти України	245
Тордія Н. В. Тенденції розвитку екологічного туризму	248
Тьорло В. О., Мірошниченко В. В. Передумови сталого розвитку регіонів України та проблеми їх використання в період становлення ринкової економіки.....	254
Утвенко В. В. Проблема інформаційного забезпечення управління житлово-комунальною сферою України	257
Філіппов М. І., Амбросенко О. П. Менеджмент підприємств туристичної індустрії в умовах фінансової нестабільності	261
Чиркова О. А. Мовно-культурна ідентичність української нації: сучасні реалії.....	266
Шановалова А. М. Інституційний вимір місцевого самоврядування в проявах громадянського суспільства.....	270
Юсеф Н. Современные глобальные особенности влияния на социально-экономическое, научно-техническое и культурное развитие стран Ближнего Востока.....	274
Берестецька Л. М. Формування компетентності майбутнього менеджера за допомогою тренінгових технологій.....	279
Бігдаш В. Д. Модернізація як суттєвий чинник реформування вітчизняного страхового ринку.....	282
Вакуленко Н. А. Теоретичні аспекти процесу іншомовної підготовки студентів-економістів професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою.....	285
Гаршина Л. А. Формування особистості майбутнього фахівця шляхом використання міжкультурного підходу в мовній освіті	288
Головач Н. В. Формування професійної спрямованості майбутніх фахівців з управління персоналом та економіки праці	290

ІНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ПРОЯВАХ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Державотворчі процеси, які відбуваються останнім часом в Україні пов'язані в першу чергу з пошуком оптимальної моделі взаємодії складних соціальних інститутів. Наукові дослідження в Україні з проблем місцевого самоврядування стають вагомими чинниками становлення і розвитку громадянського суспільства, державності, а також забезпечують нову якість реалізації самої ідеї місцевого самоврядування та демократичне оформлення наявних суспільних відносин в контексті здійснюваної децентралізації.

Актуальність даної проблематики пов'язана з характером трансформаційних державотворчих перетворень, за яких водночас необхідно забезпечувати запровадження нових інституцій, а також налагоджувати їх взаємодію з розгалуженими структурами громадянського суспільства, ліквідовуючи при цьому старі тоталітарні механізми функціонування багатьох владних інститутів.

Метою даної статті є концептуальне дослідження процесу інституалізації двох взаємодіючих систем: громадянського суспільства та місцевого самоврядування, які в сукупності розкривають, з одного боку, систему відносин, що здійснюються між людьми, соціальними групами на підставі їх об'єднання за співпадаючими інтересами, а з іншого — фіксують процес становлення територіального утворення, що об'єднує у своїй цілісності національні, культурні, економічні, політичні явища, які пов'язані з вирішенням проблем місцевого значення.

В теорії Інституційний вимір органічно поєднаний з інституційним методом, який був розроблений Д. Истоном та Р. Ароном. В його основі лежить дослідження інститутів в контексті суспільної взаємодії між структурними елементами, що забезпечують системну організацію та внутрішнє й зовнішнє регулювання. Інституційний вимір передбачає з'ясування сутності кожного елемента, який входить до структур інституту, а також установлення форм взаємодії між ними в межах цілісного об'єднання. Існування соціального інституту пов'язано з завданням досягнути суспільно значущі цілі, а також забезпечити інтегрування людей задля реалізації відповідних інтересів.

Інституційний вимір передбачає з'ясування самої природи соціального інституту, яка відображає свідомо врегульовану і організовану форму діяль-

ності маси людей, відтворює найбільш стійкі зразки їх поведінки, традицій та звичок, що передаються від покоління до покоління [1, с. 7].

Обов'язковою умовою існування соціальних інститутів є їх юридичне закріплення в певній нормативно-правовій базі, що визначається як державними органами, так і прийнятим внутрішнім регламентним документом (статутом, рішенням, угодою тощо). За допомогою них здійснюється регулювання діяльності соціальних інститутів у відповідних сферах, що забезпечують інтереси людей через різні санкції: обмеженням, соціальним контролем, досягнутою домовленістю, покаранням.

Особливим різновидом соціальних інститутів є стійкий комплекс утворень, які регулюють суспільні відносини через особливу діяльність пов'язану з розвитком територій і забезпеченням відповідних потреб та інтересів мешканців міст, сіл, селищ, а також з вирішенням проблем місцевого значення.

“Український енциклопедичний словник” визначає *місцеве самоврядування* як одну з форм державного управління на місцях, управління міськими справами, яке здійснюється в обумовленому державою обсязі муніципалітетами, магістратами та іншими органами, що обираються населенням відповідних адміністративних одиниць [2].

Таким чином, інституційний вимір системи місцевого самоврядування передбачає з'ясування змісту самого поняття “місцеве самоврядування”. Одні науковці під системою самоврядування розуміють цілісну, структурну і функціонально впорядковану сукупність місцевих жителів, діями яких утворюються органи місцевого самоврядування та самоорганізації населення. Вони забезпечують управлінські функції через посадових осіб місцевого самоврядування на єдиних принципах організації суспільного життя задля вирішення питань місцевого значення [3].

Інші дослідники виділяють в системі місцевого самоврядування територіальну громаду, як головний її елемент, безпосереднім волевиявленням якої створюються відповідні суб'єкти. В даному контексті мова йде про концептуальне визначення елементної бази суб'єктів, до якої відносяться: громада, що проживає на ті й чи іншій території, представницькі та виконавчі органи влади. Також до цієї складової відносять і структурні одиниці, що забезпечують процес формування відповідних елементів через взаємодію мешканців відповідної території (наприклад: референдум, вибори, опитування). В результаті цього створюються органи публічної влади для здійснення самоврядних функцій щодо самоорганізації населення [4, с. 29].

Отже, у вузькому значенні інститути самоврядування є звичайною системою органів влади в межах окремої адміністративної одиниці, а у широкому — сукупність всіх організаційно правових форм, через які здійснюється місцеве самоврядування в Україні [5, с. 330–331].

До зовнішнього інституціонального середовища інституту місцевого самоврядування відносяться держава як соціальна організація зі своїми атрибутивними властивостями та структурними елементами, так і розгалужена система інституцій *громадянського суспільства*. Разом вони створюють для

місцевого самоврядування загальний інституційний простір, який фіксує межі, а також зовнішні вимоги щодо існування організаційно-правових засад та діяльності структурних елементів, що забезпечують цілісність самоврядного інституту і задовольняють суспільні потреби.

Громадянське суспільство — це сукупність відповідних структур і організацій, які об'єднують окремих громадян задля вияву ними активної громадської позиції, ініціативи та самореалізації через реалізацію певних груп інтересів. Вони діють в автономному, незалежному від держави режимі, користуючись широкою палітрою права, нормативних засад, визначених державою, та своїми власними рішеннями. Діяльність структур громадянського суспільства має неполітичний характер і користується достатнім впливом на соціальні процеси. З одного боку, громадянське суспільство — це суспільство активних громадян, а з іншого — відповідний спосіб прояви взаємодії держави і суспільства, де існують різні інституції, які можуть взаємодіяти, а можуть і протистояти один одному. Тому громадянське суспільство — це конкретний спосіб формування інститутів демократії та сфера для добровільного об'єднання громадян задля реалізації їх інтересів.

За допомогою інституційного виміру можна визначити зміст та конкретні форми прояв у легітимності влади. Це набуває важливого значення на етапі формування громадянського суспільства в умовах трансформаційних перетворень в Україні. Природна сутність інститутів громадянського суспільства зводиться до децентралізації влади і наявності дійових механізмів реалізації інтересів громадян та захисту їх прав” [6, с. 11].

Сьогодні над важливо створити систему ефективної взаємодії усіх структур громадянського суспільства з інститутом місцевого самоврядування на всіх його рівнях — від громади до регіону. Розвинута інституційна база, добровільні форми залучення людей до участі в їх діяльності, відкритість та демократизм дозволять забезпечити реальні умови для плідної ефективної співпраці. Разом вони зможуть ефективніше подолати величезний суспільний спротив з боку державно-бюрократичних структур управління та вітчизняного, часто пострадянського, політикуму. Подолання цього спротиву дозволить запровадити в політичну практику тотожні до європейських стандартів інститути владарювання.

Громадянське суспільство виникає там і тоді, де і коли інститут держави вже не в змозі ефективно виконувати функції арбітра суспільних відносин, де визріли передумови громадянського компромісу і світоглядного плюралізму, де сформувалась сукупність соціальних інститутів, які володіють власним функціональним статусом і спроможні здійснювати рівноправний діалог з державою, бути його противагою в абсолютній більшості аспектів соціального буття, стримувати державний монополізм і ставати на заваді перетворенню держави із системи забезпечення розвитку суспільства в систему самозабезпечення.

Висновки. Інституційний вимір дозволяє розглянути систему місцевого самоврядування в контексті визначення її атрибутивних структурних і

функціональних властивостей, з метою виявлення важливих ресурсів власного владного потенціалу, пов'язаного з удосконаленням механізму розподілу повноважень між державою, місцевим самоврядуванням та структурами громадянського суспільства через запровадження принципів субсидіарності, децентралізації та де концентрації влади.

Література

1. Політико правові інститути сучасності: Структура, функції, ефективність: Монографія / М. І. Панов (кер. авт. кол.), Л. М. Герасіна (наук. ред.), В. Д. Воднік та ін.; За заг. ред. М. І. Панова, Л. М. Герасіної. — К.: Концерн “Видавничий дім “Ін Юре”, 2005. — 384 с.
2. Украинский советский энциклопедический словарь. В 3 тт. /Ред. кол. Ф. С. Бабичев (гл. ред.). — К.: Гл. ред. Укр. Сов. Энциклопедии им. М. Бажана, — 1988. — Т. 2. — 768 с.
3. Батанов О. В., Диновський Д. М. Державне будівництво та самоврядування в Україні: програма курсу для студентів Вищої школи права. — К., 2000. — С. 37.
4. Уваров А. А. Система местного самоуправления // Конституционное и муниципальное право. — 2002. — № 2. — С. 26–29.
5. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: Кол. Монографія / В. О. Антоненко, М. О. Баймуратова, О. В. Батанов та ін.; За ред.: В. В. Кравченка, М. О. Баймуратова, О. В. Батанова. — К.: Атіка, 2007. — 864 с.
6. Михайловська Оксана Георгіївна. Автореферат дис.. на здобуття наук. ступ. канд. політ. н, спеціальність 23.00.02 — політичні інститути та процеси “Інституціоналізація громадянського суспільства в умовах політичної модернізації в сучасній Україні” Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. — Луганськ. — 2009. — 17 с.